

TÜSİAD KONJONKTÜR

T Ü R K S A N A Y İ C İ L E R İ V E İ Ş A D A M L A R I D E R N E Ğ İ

SAYI 25

EKİM 2000

Genel Değerlendirme

Üretim ve Enflasyon

Bütçe ve Para Politikaları

Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

2000 - 2001 Yılı

Beklentileri

sayfa 1-4

Tablolar

Sanayi Üretimi ve Fiyatlar

Dış Ticaret

Konsolide Bütçe

Parasal Gelişmeler

Milli Gelir

sayfa 5-9

Grafikler

Sanayi Üretimi

Genel Denge

Fiyatlar

Parasal Gelişmeler

Bütçe ve Para Politikaları

Dış Ticaret

sayfa 10-15

2000 ve 2001 Yılı

Senaryoları

sayfa 16

TÜSİAD KONJONKTÜR

www.tusiad.org

adresinde sunulmaktadır.

MAKROEKONOMİK UYUM PROGRAMI: GERÇEKLEŞTİRİLENLER BAŞARILI, SIRA GERÇEKLEŞTİRİLEMİYENLERDE

Genel Değerlendirme

İstikrar programı ile birlikte faiz ve enflasyon oranları düşerken, ekonomik aktivitenin hızlanması sevindirici olmuştur.

2000 yılının ilk yarısında bir önceki yılın aynı dönemine göre, GSYİH ve GSMH beklentilerin üstünde bir artış göstererek, sırasıyla %5.7 ve %4.3 artmıştır. Yılın ilk yarısında yaşanan bu ekonomik genişleme ticaret ve ithalat eksenli olmuştur. Sektörler itibarıyla en önemli katkı ticaret ve ulaştırma sektörlerinden gelirken yılbaşından itibaren çok hızlı bir artış trendine giren ithalat sonucu, ithalattan alınan vergilerde önemli bir artış ortaya çıkmıştır.

Talep açısından, ikinci çeyrekte kamunun tüketim ve yatırım harcamalarındaki hızlı artış dikkat çekicidir.

Yılın ilk çeyreğinde sıfıra yakın bir reel artış gösteren kamu nihai tüketim harcamaları, ikinci çeyrekle beraber hızlanarak ilk altı ayda ortalama %6.9 artarken, aynı dönemde özel sektörün harcamaları %5.8 artmıştır. Yatırım harcamalarında da aynı yapının ortaya çıkması sonucunda kamu ve özel sektör yatırımları sırasıyla %17.8 ve %15.3 artmıştır.

Makroekonomik Uyum Programının enflasyonu düşürme performansı, Eylül ayında yılsonu hedefleri aşılsa da belirginleşmiştir.

Firmaların fiyatlama davranışları yüzünden, enflasyon oranının Eylül ayında yükselme eğilimine girmesi nedeniyle, rakamlara mevsimsel etkilerden arındırılarak bakıldığında, enflasyondaki düşüş eğilimi daha da çarpıcı hâle gelmektedir. Özel imalat sanayinde mevsimsellikten arındırılmış artış oranı %1.8 olarak, yıllık bazda, %24.5 ile hükümetin %20 olan yıl sonu hedefine yaklaşmıştır. Bu fiyat oluşumlarının ardında yatan bazı temel faktörler de dikkat çekicidir. İzlenen program ve kur sepetinin hedeflere uygun seyretmesi sonucu, özel sektör açısından, enflasyondaki düşüş eğilimi artık fiyat bekleyişlerinde içermektedir. Kamu sektörü fiyatları düşük seyretmeye devam ederken, petrol fiyat artışları da henüz gerektiği ölçüde fiyatlara yansımamıştır. Ayrıca, Eylül ayında Euro'nun

dolara karşı değer kaybı sürmüş ve dış ticaret hadlerimizdeki bozulma devam etmiştir. Ekonominin uzun dönemli ve sağlıklı bir büyüme sürecine girmesi ve 2001 yılında enflasyon oranının hükümet hedefi doğrultusunda oluşması için, 2001 yılı bütçe performansı, yatırım ve ihracat artışlarının tüketim harcamalarındaki artışın yerini alması, kamu sektörünün normal fiyatlama davranışına geri dönmesi ve 2001 Temmuz ayından itibaren kur bandının işlemeye başlaması önem taşımaktadır.

Yılın son çeyreğinde gerçekleştirilecek olan toplu sözleşmeler önemini korumaktadır.

Diğer önemli bir nokta yılın son çeyreğinde gerçekleştirilecek olan toplu sözleşmelerdir. Daha önce belediye işçilerinin toplu sözleşmelerinde çıkan sorun ve akabinde yapılan grevin Bakanlar Kurulu kararı ile ertelenmesi, çok daha kalabalık olan tekstil ve metal işkolalarında yapılacak toplu sözleşmeler için de örnek oluşturmaktadır.

Yılın ilk yarısında ücretler özel sektörde maliyetler açısından önemli bir sorun yaratmamıştır. Verimlilik ve reel ücret artışları arasındaki fark TL'nin aşırı değerlenmesi sonucu yitirilen rekabet gücünü dengeleyici faktör olmuştur. Ne var ki, TL'nin Euroya karşı aşırı değerlenmesinin doğurduğu baskının devamı ve cari işlemler dengesindeki bozulma göz önüne alındığında, enflasyon hedeflerinin üzerinde yapılacak ücret artışlarının sadece özel sektöre değil, programın başarımına da önemli yükler getireceği açıktır.

Kamu kesiminde azalan verimliliğe karşın reel ücretler hızla artarken, tam tersine, özel sektörde verimlilik artmış ancak reel ücretler düşmüştür.

Kamu fiyatlarını tutma politikası dış konjonktürün etkisiyle KİT üretiminin %16.3 kısılmasına neden olunca verimlilik de %9 azalmıştır. Özel sektör ise 1998 ikinci yarısından sonra artan atıl kapasitelerini 2000 yılı itibarıyla kullanıma sokarak üretimini ilk altı ayda %8.8 verimliliğini ise %12.5 artırmıştır. Ne var ki, programa kamunun yaptığı fiyat ayarlamalarından yoksun başlayan özel sektör, kur politikasından dolayı kaybettiği rekabet

gücünü verimlilik ile kapatmış, üretim maliyetlerini daha da aşağı çekmek için ücret ayarlamaları ileriye yönelik yapıldıkça da, Türkiye tipi uyum programlarında programın gelirler politikası tarafında uygulanan geçiş dönemi telafisi sağlanamamıştır. Yılın ilk altı ayında kamu kesiminde verimlilik %9 azalırken reel ücretler %18 artmış; özel sektörde verimlilik %12.5 artarken reel ücretler %4.5 düşmüş ve toplamda istihdam %4.1 azalırken reel ücretler %0.7 azalarak dikkat çekici bir tablo ortaya çıkmıştır.

Cari işlemler açığı revize edilen yılsonu hedefini Temmuz itibariyle aşmıştır.

Enflasyondaki düşüş, program öncesi geriye dönük endeksleme ile belirlenen ücretlerde reel artışa, nominal faiz oranlarındaki düşüş ise gelir artışına sebep olurken; oluşan refah etkisi ve maliyeti düşen ticarete konu olan malların görece ucuzlaması sonucu, ikame etkisi tüketim patlaması ve ödemeler dengesi sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan, petrol fiyatları başta olmak üzere kamunun fiyat tutma sürecinde yaşanan dışsal şoklar, zararların azaltılması için iç pazara hammadde ve ara mamul sunan KİT'lerin üretimlerini kısmalarına neden olunca, talep, avantajlı hale gelen ithalat ile karşılanmış ve dış denge üzerindeki baskıyı artırmıştır. Temmuz itibariyle artan turizm gelirleri cari açığı hızlı büyümeyi kısmen engelse de yılsonu hedefleri aşılabacaktır.

Hükümet tarafından 2001 yılında bütçe açığının GSMH'nın %3.4'üne düşmesi beklenirken, faiz dışı fazlada bu oranın %7.5'e yükselmesi hedeflenmiştir.

Hükümet tarafından açıklanan 2001 yılı bütçe hedefleri, hükümetin makroekonomik uyum programına bağlılığını göstermesi açısından önemli bir göstere olmuştur. Rakamlar incelendiğinde, bütçe harcamalarında çok ciddi bir yavaşlama ve vergi gelirlerinde, ekonominin büyümesinin ötesinde bir tahsilat beklendiği anlaşılmaktadır. 2001 yılı bütçe hedefi olan 48.4 katrilyon TL, 2000 hedefi olan 46.9 katrilyon ve GSMH deflatorünün %18 olarak planlandığı gözönünde bulundurulursa iddialı bir rakam olarak ortaya çıkmaktadır.

Gelirler 2000 hedefine göre yaklaşık %32'lik önemli bir artışla 43.1 katrilyon TL olarak öngörülmüştür. Gelirlerdeki

öngörülen bu artışın kaynağı henüz belirgin olmadığından dolayı, ek vergilerin devam etmesi ihtimali söz konusudur. Bir önceki sene, olağanüstü koşullar altında özel sektörün ödediği yüksek vergilerin devam ettirilebileceğinin düşünülmesi, ekonomik anlamda çok zararlı sonuçlar içermektedir. Kamu açıklarını kalıcı bir şekilde indirilebilmesi için geçici olarak uygulamaya konulan vergilerin kalıcı hale getirilmesinden ziyade, vergi sisteminin kanunları, idaresi ve denetimiyle bir bütün olarak ele alınma zorunluluğu vardır. Türk vergi sistemini çağdaşlaştırmak ve kayıtdışı ekonomiyi azaltarak vergi tabanını genişletmek yolundaki tüm girişimler TÜSİAD tarafından desteklenmektedir (bkz. TÜSİAD Görüşler Dizisi No:4 *Vergi Sistemi İle İlgili Öneriler, Eylül 2000*).

Programın uygulanmasında şimdiki kadar ağırlık enflasyonla mücadeleye verilirken, yapısal reformlarda arzulanan mesafe katedilememiştir.

Uygulanan programda başarıya ulaşabilmek amacıyla, kamunun süratle üzerine düşen dönüşümleri gerçekleştirmesi gerekmektedir. Programın temel yapısal taşları olan, kamu bankalarının özelleştirilmesi başta olmak üzere yapısal mali reformlara işlerlik kazandırılması, sosyal güvenlik sisteminin modernizasyonu, özel emekliliğe dair düzenlemeler, tarım destekleme politikaları reformu, enerji ve telekomünikasyon sektörlerinde deregülasyon ve etkin özelleştirme hayata geçirilmelidir. Bu noktada, Dünya Bankası tarafından, niyet mektuplarında belirtilen adımların atılması kaydıyla sağlanan Ekonomik Reform Kredisi (ERL) ve Mali Sektör Uyum Kredisi (FSAL), makroekonomik uyum programında ödemeler dengesi ve bütçe için kısa sürede kanallı edilebilecek finansman sağlaması açısından önemlidir.

Bozulan dış denge göz önüne alınarak para ve maliye politikaları vasıtasıyla büyümenin finansmanı tekrar değerlendirilmelidir.

Uygulanan kur politikası, üretim-stok ve yatırım-üretim kararlarının olumlu beklentiler ışığında tekrar değerlendirilip, ertelenen tüketim ve yatırım harcamalarının realize olması, döviz sepeti kompozisyonu ve petrol ürünleri başta olmak üzere bazı girdilerde ithal payının yüksekliği, dış dengelerde sürdürülemez bozulmalara yol açmaksızın büyümenin yanısıra enflasyonun düşürülmesi hedef-

lerine aynı anda ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, ithalatı finanse eden yurtiçi kredi artışının önüne geçilememesi sonucunda, programın önemli ortodoks unsuru olan sıkı para politikasının etkisi zayıflamıştır.

I. Üretim ve Enflasyon

Yılın ilk yarısında ticaret ve ithalattaki canlanmaya dayalı bir büyüme görülmüştür.

Büyümede sektörler itibariyle en önemli katkı 1999 genelinde %6.8 küçülen ticaret sektöründeki %10.4' lük artış olmuştur. Ulaştırma sektörü de %4.5' lik artışla önemli katkı sağlamıştır. İnşaat sektörü ise bir önceki senenin aynı dönemine göre %0.4 küçülerek negatif katkıda bulunan tek sektör olmuştur. Bu küçülmede yılbaşından itibaren depreme ilişkin düzenlemeler nedeniyle yeni inşaat ruhsatı verilmemesi ve mevcutların dondurulması etkili olmuştur. Uygulanan enflasyonla mücadele programı çerçevesinde, kurların nominal çıpa olarak kullanılmasının yılın ilk aylarında ithalatı ucuzlatmasıyla yaşanan hızlı genişleme, ithalat vergilerinde yılın ilk yarısında %29.2' lik bir artış sağlamıştır.

Özel tüketim harcamalarında en yüksek artış, dayanıklı tüketim mallarında yaşanmıştır.

Harcama gruplarına göre bakıldığında, yılın ilk yarısında özel ve kamu nihai tüketim harcamalarındaki artış sırasıyla %5.8 ve %6.9 olmuştur. Gayri safi sabit sermaye oluşumu ve mal ve hizmet ithalatı %15.8 ve %19.1 oranında artarken, bunda kamu ve özel sektörde artan makine teçhizat yatırımları etkili olmuştur. Özel nihai tüketim harcamalarında en önemli artış, yılın ilk yarısında bir önceki senenin aynı dönemine göre reel olarak %26 büyüyen dayanıklı tüketim malları harcamaları olmuştur. Kamu kesiminde ise yılın ilk çeyreğinde reel olarak sıfıra yakın bir artış sağlayan nihai harcamalar ikinci çeyreğin etkisiyle yılın ilk yarısında %7 genişlemiştir. Bu gelişmenin ışığında devlet nihai harcamalarının GSMH içindeki payı seçim öncesi genişlemeci politikaların izlerini de taşıyan geçen senenin ilk yarısına göre az da olsa büyümüştür.

Dış alem net faktör gelirlerindeki düşüş sürmektedir.

Yılın ilk yarısında dış alem net faktör gelirlerinde bir önceki senenin aynı

dönemine göre reel olarak %70'lik bir azalış olmuştur. Gelirlerdeki azalışta aynı dönemde %5.3'lük bir düşüş gösteren işçi döviz girişi etkili olurken, dış aleme giden gelirlerdeki artışta yerleşiklerin artan yurtdışı yatırımları etkili olmuştur. Yılın ilk yedi ayında Türkiye doğrudan yatırım amacıyla 532 milyon dolar net sermaye ihraç etmiştir.

Sanayi üretiminde sektörler itibariyle artış, henüz istenen seviyede değildir.

Reel ekonomide programa reaksiyon daha yavaş ortaya çıkmakla beraber, Ağustos itibariyle geçen sene yaşanan daralma da göz önüne alındığında sanayideki büyümenin ivmelenmesi beklenmektedir. İlk yedi ayda ortalama %23.1 oranında daralan petrol ürünleri imalatı, Ağustos ayında bir önceki sene yaşanan üretim düşüşünün etkisiyle %8 artmıştır. Ağustos ayında sanayi üretimi yıllık bazda %17 gibi yüksek bir oranda artarken bunda geçen sene deprem nedeniyle aynı ayda yaşanan %12'lik daralma etkili olmuştur. İlk sekiz ayda, toplam ve imalat sanayindeki ortalama yıllık artış ise sırasıyla %5 ve %4.7 olmuştur. İmalat sanayinde ağırlıklar göz önünde bulundurularak alt sektörler bakımında ise büyümeye katkıda bulunan sektörlerin başında taşıt araçları, ana metal sanayi, makine teçhizat, tekstil ürünleri ve giyim imalatı olduğu gözlenmektedir.

Eylül ayı fiyat artışlarının beklentilerin altında kalması umut vericidir.

Eylül ayında toptan eşya fiyat endeksi %2.3, tüketici fiyat endeksi ise %3.1 oranında artmıştır. Böylece, yılın ilk dokuz ayında, toptan eşya fiyat endeksindeki artış %23.7, tüketici fiyat endeksindeki artış ise %26.9 olmuştur. Yıllık bazda toptan eşya fiyatlarındaki artış, kamu sektöründe %51.4, özel sektörde ise %41.4 oranında gerçekleşmiştir.

Yıllık bazda toptan eşya ve tüketici fiyatlarındaki artışları %50'nin altına inerek sırasıyla %43.9 ve %49 olmuştur. Aynı dönemde tarım ve imalat sanayi fiyatlarındaki artış ise %36.1 ve %46.2 olmuştur. Bu sektörlerde Eylül ayında artışları sırasıyla %3.5 ve %1.9 oluncaya, iç ticaret hadleri tarım lehine gelişerek 111.5'e yükselmiştir.

Son on yılın ortalamaları dikkate alındığında, mevsimsellikten arındırılmış artış oranları TEFE ve TÜFE için sırasıyla %4 ve %5 olurken, Eylül ayında bu rakamlar sırasıyla %1.0 ve %1.6'ya düşmüştür. Devam etmesi beklenen bu eğilim sonucunda, TEFE'de yıllık artış oranı Ekim ayında %40 sınırına inecektir.

II. Bütçe ve Para Politikaları

Yapısal önlemler, beklenmeyen dışsal faktörlerin yol açtığı ek yüklerin telafisi açısından her zamankinden çok önem kazanmıştır.

Programda öngörülen yapısal dönüşümler sürecinde ortaya çıkacak yükleri azaltabilmek amacıyla, IMF ve Dünya Bankası tarafından somut adımlara karşılık kısa vadede kullanılabilir kaynaklar belirlenmiştir. Kamu bankalarının özelleştirilmesiyle gündeme gelen Mali Sektör Uyum Kredisi, özelleştirme ile ilgili düzenlemelerin gecikmesi nedeniyle erken Kasım ayına ertelenmiştir. Meclisin yeni döneme girmesiyle beraber yapısal önlemlerin hızlandırılması, makroekonomik göstergelerde dışsal etkilerle yaşanan bozulmaların dengelenmesini sağlayacaktır. Anayasa Mahkemesi'nin kararı ile yapısal önlemlerin kararnamelerden ziyade yasa tasarıları vasıtasıyla hayata geçirilecek olması, politik düzeyde programın daha çok sahiplenilmesine imkan sağlayacaktır.

Faiz dışı fazla yıl sonu hedefine şimdiden ulaşmıştır.

İlk sekiz ayda, bütçe açığı 10.3 katrilyon TL ile planlananın biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Gelirler %102 artarak 22 katrilyon TL'ye ulaşırken giderler %83.7 artarak 32.5 katrilyon TL'ye ulaşmıştır. 17.5 katrilyon TL'ye ulaşan vergi gelirleri, 17.3 katrilyona ulaşan faiz ödemelerinin tamamını karşılamıştır. Sigorta prim tavanlarının dört katına çıkarılması SSK'ya bütçeden yapılan transferlerin %47 azalmasına sebep olmuştur. Bütçe disiplininin temel anahtarlarından biri olarak görülen faiz dışı fazla ise, aynı dönemde 7 katrilyon TL olarak yıl sonu hedefine ulaşmıştır. 2000 yılı için öngörülen 6 milyar dolarlık dış borçlanma hedefi, Eylül ayında toplam dış borçlanmanın 7.1 milyar dolara ulaşması ile birlikte aşılmıştır.

2001 bütçesinde ihtiyaç duyulacak kaynaklar, geçici önlemler yerine kalıcı reformlarla sağlanmalıdır.

İlk sekiz ayda sene sonu faiz dışı fazla hedefine ulaşılmasına rağmen, bütçeye

tam yansımayan mali idarelerden gelen açıklar, KİT'lerin artan görev zararları, Telekom ve enerji sektörü başta olmak üzere özelleştirmede aksaklıklarla hedeflerin ancak %68.4'ünün gerçekleştirilebilmesi ve son olarak akaryakıt tüketim vergisinden fiyat oluşturma sürecinde faydalanılması toplam kamu kesimi temel denge hedefinin tuturulabilmesinde büyük zorluklar teşkil etmektedir. IMF tarafından yayınlanan mali şeffaflık raporunda belirtildiği gibi, bütçenin kapsamının genişletilmeye devam edilmesi, bu amaçla, bütçe dışı fonların ve amacı dışına çıkmış döner sermayeli fon ve vakıfların kapatılmasının hızlanması ve bütçe dışındaki tüm harcamacı kuruluşlarda tekdüze hesap planı uygulamasına başlanması ve görev zararları uygulamasından vazgeçilmesi gerekmektedir.

Merkez Bankası politikaları performans kriterleri ile uyum içindedir.

Merkez Bankasının performans kriteri olarak belirlediği Net İç Varlıklar yılın ilk dokuz ayı için hedeflenen taban ve tavan değerlerini aşmayarak istenen aralıklarda gerçekleşmiştir. 30 Eylül itibariyle değerlendirme hesabı düştürülerek Net İç Varlıkların -1,431 - 969 trilyon TL arasında gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Eylül sonu itibariyle Net İç Varlıklar -1,165 trilyon TL olmuştur. Net Dış Varlıklarda Ağustos ayına göre gözlenen 12 trilyon TL'lik artışa karşın, Net İç Varlıklar 207 trilyon TL azalarak Para Tabanını daraltmıştır. NİV'in kompozisyonunda kamuya açılan net kredilerdeki düşüş devam etmiş, Temmuz ayındaki önemli yükseliş dışında APİ stoğu 2-2.5 katrilyon TL arasındaki seyrini korumuş ve yılbaşından itibaren azalan bankalara açılan nakit krediler Eylül ayı itibariyle 2 milyar TL gibi küçük bir rakama düşmüştür.

DTH'ların M2Y içindeki payı ağırlığını korumaktadır.

Yılbaşından itibaren düşen faiz oranları nedeniyle vadeli mevduatlar cazibesini görece olarak kaybetmiştir. Vadelerin kısalmasıyla pozisyonlar likide yakın hale gelmiştir. Döviz tevdiat hesaplarında ise yılbaşından itibaren devam eden bir artış söz konusudur. Eylül ayı itibariyle bir önceki senenin aynı dönemine göre M1, M2 ve M2Y reel olarak sırasıyla %34.5, %0.8 ve %11.8 artmıştır. M2Y'nin bileşiminde de yılbaşından itibaren ağırlık döviz tevdiat hesaplarındadır. Mayıs itibariyle M2Y içindeki payında düşüş

ortaya çıkan DTH'larda, Ağustos itibariyle yaşanan artış devam ederek, vadeli mevduatlar ve DTH'ların payı sırasıyla %38 ve %49 olmuştur.

Eylül sonu itibariyle tüketici kredilerindeki artış devam etmektedir.

Mevduat Bankalarının tüketici kredileri ve kredi kartlarıyla kullandırdıkları kredilerin tutarı yılbaşından itibaren yaklaşık 3.9 katrilyon TL artarak Eylül sonu itibariyle 6 katrilyon TL'yi aşmıştır. Özellikle tüketici kredilerinden kaynaklan bu artışta, toplam TL tüketici kredileri, konut kredisi, otomobil kredisi ve diğer krediler sırasıyla, %331, %596, %341 ve %272 artış göstermiştir. Eylül sonu itibariyle ulaşılan kredi stokları da yine sırasıyla, 4.2, 0.5, 2.2 ve 1.5 katrilyon TL'ye ulaşmıştır. İç talepteki canlanmayı finanse eden bu genişleme açıklanan ilk dönem GSMH oluşumundaki trendlerin ticaret ve imalat sanayi açısından üçüncü dönemde de devam ettiğine işaret etmektedir.

III. Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

Dış konjonktürün getirdiği yükler ödemeler dengesine baskı yapmaktadır.

Yılın ilk yarısında petrol fiyatlarındaki artış ve Türkiye'nin dış ticaretinin önemli bir kısmını AB ülkeleriyle yapması dolayısıyla etkili olan Euro/ABD doları paritesinde tarihi düşüş, programın yumuşak karnı şeklinde nitelendirilen ögelerle baskıyı artırmıştır. Geçen yılın ilk altı ayında varili ortalama 12.4\$ olan ham petrolün bu sene aynı dönemde varili 25.8\$'a ithal edilmesi ve Körfez depreminin verdiği zararların da etkisiyle artan akaryakıt ve diğer mineral yağ gibi doğrudan ürün ithalatı Türkiye'nin ithalat yükünü artırırken, Euro'nun değer kaybı müdehale gerektirecek boyuta ulaşmıştır.

TL'nin Euro karşısında hızla reel olarak değer kazanması, tüketim bazlı ithalatın artmasına neden olmuştur.

Döviz sepetinin nominal değer kazancı önceden ilan edilen hedefler doğrultusunda tutulurken, Euro/dolar paritesindeki oynamalardan dolayı, TL dolar karşısında ilk dokuz ayda reel olarak %1.9 oranında değer kaybederken, Euro karşısında %13.8 oranında reel değer kazancına uğramıştır. Dolayısıyla, tüketim malları ithalatı ilk yedi ayda %45.5 oranında artarken, toplam ihracat ve ithalat yıllık bazda sırasıyla %5.0 ve %35.3 oranında artmıştır.

Dış ticaret hadleri aleyhimize gelişmektedir.

İlk altı ayda, ihracattaki reel artış yıllık bazda % 12.4 ile nominal artışın üstünde kalırken, ithalattaki reel artış %29.0 oranı ile nominal artışın gerisinde kalmış olması, dış ticaret hadlerinin hızla aleyhimize döndüğünü işaret etmektedir. Dış ticaret fiyatlarında görülen bu bozulma, ham petrol fiyatlarında görülen hızlı artış ve Euro'nun dolar karşısında yüksek oranlı değer kaybından ötürü kaynaklanmıştır.

Cari işlemler açığındaki bozulmada turizm gelirlerinin etkisiyle bir yavaşlama gözükmektedir.

Bu gelişmeler ışığında yılın ilk yedi ayında dış ticaret açığı 11.8 milyar dolara, cari işlemler açığı da 5.9 milyar dolara yükselmiştir. Net turizm gelirleri aynı dönemde bir önceki seneye göre %76.1 artarak 2.4 milyar dolara yükselmiştir. Türkiye'ye gelen turist sayısı ise geçen seneye göre ilk sekiz ayda %35.6 artarak 6.8 milyona ulaşmıştır. Ülkelere göre gelen turistlerin dağılımına bakıldığında ise, OECD ülkelerinden gelen turist sayısının yıllık bazda %46 artması sevindiricidir. Diğer kalemindeki düşüşe ve net faiz ödemelerinin %5.9 oranında artmasına rağmen turizmde yaşanan olumlu gelişmeye paralel olarak net diğer mal ve hizmet gelirlerinin artışı bir önceki senenin aynı dönemine göre %51.0 olmuştur. İşçi gelirlerindeki düşüş devam ederek ilk yedi ayda %5.2 daralırken, turizmin katkısıyla görünmeyenler kalemi %17.2 oranında artmıştır.

Uygulanan makroekonomik uyum programına uluslararası piyasalarda duyulan güven sermaye hareketlerine yansımıştır.

Cari işlemlerdeki büyüyen açığa rağmen, finansman geçmiş tecrübelerin aksine kısa vadeli sermaye hareketlerinden ziyade Hazinesin gerçekleştirdiği yüksek borçlanmanın da etkisiyle portföy ve uzun vadeli sermaye ile sağlanmıştır. Yılın ilk yedi ayında rezerv hariç sermaye girişi 8.6 milyar dolar olurken geçen sene aynı dönemde giriş 1.8 milyar olarak gerçekleşmişti. Net doğrudan yatırımlar kaleminde ilk yedi ayda 532 milyon\$ sermaye çıkışı olması ise süratle düzelmesi gereken bir performans düşüklüğüne işaret etmektedir.

IV. 2000 ve 2001 Yılı Beklentileri

TÜSİAD, 2000 yılı sonunda hedeflerden çok fazla sapma olmayacağını tahmin etmektedir.

TÜSİAD, yılın ilk yarısında GSMH'da beliren trendin yılın ikinci yarısında depremin verdiği zararların telafi edilmesiyle birlikte hızlanacağını ve ekonominin 2000 yılında reel olarak %6.3 oranında büyüyeceğini tahmin etmektedir. Bütçe gelirlerinin, sene sonu hükümet hedefinin üstüne çıkarak 33 katrilyon TL'ye ulaşması, bütçe giderlerinin hükümet hedefine paralel olarak 46.1 katrilyon TL olarak gerçekleşmesi, bütçe açığının ise 2000 yılında GSMH'nın %10.9'una çekilmesi beklenmektedir. Döviz sepetindeki artışın ilan edildiği gibi 2000 yılı sonunda % 19.9 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. TÜSİAD'ın yıl sonu TEFE artış tahmini %32 ile hükümet hedefinin üstündedir.

TÜSİAD, dolar karşısında hızla değer kaybına uğrayan Euro'nun güçleneceğini ve bu durumun ihracatı olumlu etkileyeceğini; dolayısıyla toplam ihracatın 28.0 milyar dolara yaklaşacağını, ithalattaki artışın ise yavaşlayarak devam edeceği ve 51.3 milyar dolara ulaşacağını tahmin etmektedir.

2001 yılında, yapısal düzenlemelerin siyasi uzlaşma içersinde hayata geçirilmesi suretiyle, makroekonomik büyüklüklerde kalıcı bir iyileşme sağlanması beklenmektedir.

Uygulanmakta olan istikrar programının ikinci yılını oluşturan 2001 yılına ilişkin tahminler, makroekonomik uyum programı uygulamasına aynı siyasi kararlılık ve uzlaşma ortamında devam edileceği varsayımı altında oluşturulmuştur. Tüketime göre reel ekonomideki canlanmalarla desteklenen bir büyüme sürecine girileceği ve sağlanacak mali disiplin ile bütçe açığında önemli bir gelişme beklenmektedir. Nominal kurların değer kaybının, yılın ikinci yarısından itibaren bandın üst sınırına yaklaşacağı tahmin edilmektedir. Dış dengede ise, reel faizlerin pozitif geçmesi, Euro'nun güçlenmesi ve ithalatın yavaşlaması sonucu bir iyileşme beklenmektedir.

TABLO 1.1 ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (1999-2000)
ÜRETİM VE FİYATLAR

	2000													
	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağust.	Eylül	
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (DİE, 1997=100)														
Yıllık % Artış	-11.8	-8.9	-2.0	3.3	4.0	7.9	1.1	2.8	2.8	2.5	3.5	17.1
Aylık % Artış	8.3	5.4	2.4	-0.7	-16.7	10.0	-0.3	3.6	7.1	0.9	-3.0	1.7
Yıllık % Artış (mevsimsellikten arınmış)	-12.1	-8.9	-1.9	3.4	5.0	7.0	0.7	1.9	1.8	1.7	3.1	17.3
KAPASİTE KULLANIM ORANI (DİE, %)	68.8	71.3	71.5	74.1	73.0	74.0	74.0	76.9	77.1	76.7	75.9	75.8	73.3	73.3
TOPTAN EŞYA FİYATLARI (DİE, 1994=100)														
Yıllık % Artış	54.4	55.2	56.2	62.9	66.4	67.5	66.1	61.5	59.2	56.8	52.3	48.9	43.9	43.9
Aylık % Artış	5.9	4.7	4.1	6.8	5.8	4.1	3.1	2.4	1.7	0.3	1.0	0.9	2.3	2.3
Aylık % Artış (mevsimsellikten arınmış)	4.7	4.0	4.5	6.1	4.7	3.7	2.9	1.9	2.3	2.4	1.8	1.9	1.0	1.0
TÜKETİCİ FİYATLARI (DİE, 1994=100)														
Yıllık % Artış	64.3	64.7	64.6	68.8	68.9	69.7	67.9	63.8	62.7	58.6	56.2	53.1	49.0	49.0
Aylık % Artış	6.0	6.3	4.2	5.9	4.9	3.7	2.9	2.3	2.2	0.7	2.2	2.2	3.1	3.1
Aylık % Artış (mevsimsellikten arınmış)	4.3	4.3	4.0	6.6	3.5	4.2	3.2	1.9	3.1	2.6	3.0	2.5	1.6	1.6
DÖVİZ KURU (MB alış kuru)														
TL/US\$ (aylık ortalama)	453.017	466.509	496.154	526.390	545.273	563.071	580.175	595.474	616.336	615.254	627.236	645.110	663.669	663.669
Yıllık % Artış	64.9	67.8	68.6	71.7	69.6	65.0	61.2	56.9	56.1	49.3	47.3	48.4	46.5	46.5
Aylık % Artış	4.2	3.0	6.4	6.1	3.6	3.3	3.0	2.6	3.5	-0.2	2.0	2.8	2.9	2.9
FİYAT HADLERİ (DİE, 1994=100)*														
Dış Ticaret Hadleri (İhracat/İthalat)	95.7	98.2	96.2	96.0	94.4	92.5	93.8	94.7	93.0	93.0
İç Ticaret Hadleri (Tarım/İmalat)	122.1	120.5	116.1	107.9	106.3	107.3	107.9	109.0	109.9	111.1	113.2	115.4	115.3	115.3
İÇ BORÇLANMA YAPISI (satış miktarı ağırlıklı)														
Yıllık Bileşik Faiz (%)	111.4	108.4	96.6	**	37.7	41.7	38.9	34.1	38.7	41.3	33.4	33.4	33.6	33.6
Ortalama Vade (gün)	624	596	661	**	453	392	497	390	421	503	341	358	532	532
ÜCRETLER (DİE, Dönemsel, 1997=100, İmalat Sanayî)														
Saat Başına Reel Ücret Endeksi (yıllık % artış)	14.6			8.9			-0.4			-1.0		
Reel Kazanç Endeksi (yıllık % artış)	14.1			7.9			0.0			0.6		

(.) Yayınlanmamış veri

(*) Hesaplama mevsimsellikten arındırılmış seriler kullanılmıştır

(**) Aralık ayında ibade yapılmamıştır.

TABLO 1.2 ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (1999-2000)
DIŞ TİCARET

	2000													
	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Agus.	Eylül	
DIŞ TİCARET (yünlük % artış)														
Değer (Cari dolar fiyatlarıyla)	-0.4	-2.2	9.6	14.7	44.6	40.6	36.6	34.2	37.2	33.2	25.8
İthalat	3.0	6.5	8.7	-0.3	11.1	2.3	-4.0	26.6	0.6	5.3	-2.5
İhracat	-2.6	-2.1	2.5	3.1	3.4	6.4	7.6	5.7	3.4	10.8
Fiyat Endeksi (1994=100)	-12.3	-8.6	-8.2	-8.9	-9.3	-7.6	-5.7	-4.2	-4.8	-1.4
İthalat	13.5	10.4	17.2	19.5	50.6	41.3	40.1	33.8	42.5	27.2
İhracat	13.8	18.2	22.5	12.8	23.1	14.6	7.5	35.5	13.7	17
DIŞ TİCARET DENGESİ (milyon \$)														
Aylık														
İthalat	3,644	3,559	3,848	4,439	3,219	3,919	4,158	4,476	4,679	4,798	4,552
İhracat	2,274	2,659	2,448	2,232	2,094	2,243	2,305	2,472	2,239	2,235	2,198
Dış Ticaret Dengesi	-1,370	-900	-1,400	-2,207	-1,125	-1,676	-1,853	-2,004	-2,440	-2,501	-2,354
12 Aylık Kümülatif														
İthalat	39,865	39,786	40,123	40,692	41,684	42,815	43,928	45,070	46,339	47,535	48,468
İhracat	26,237	26,400	26,595	26,588	26,799	26,849	26,752	27,271	27,285	27,399	27,342
Dış Ticaret Dengesi	-13,628	-13,386	-13,528	-14,104	-14,885	-15,966	-17,176	-17,799	-19,054	-20,182	-21,126
ÖDEMELER DENGESİ (milyon \$)														
Aylık														
Cari İşlemler Dengesi	-126	311	-611	-1,089	-150	-1,086	-1,065	-897	-1,129	-794	-353
Dış Ticaret Dengesi*	-986	-513	-973	-1,746	-857	-1,375	-1,586	-1,601	-2,131	-2,215	-2,031
Görünmeyenler	860	824	362	657	707	289	521	704	1,002	1,421	1,678
12 Aylık Kümülatif														
Cari İşlemler Dengesi	1,865	1,100	-81	-1,364	-2,384	-3,615	-4,941	-5,124	-6,122	-6,382	-6,632
Dış Ticaret Dengesi*	-10,297	-9,937	-10,020	-10,447	-11,184	-12,227	-13,434	-13,923	-15,131	-16,118	-17,017
Görünmeyenler	12,162	11,037	9,939	9,083	8,800	8,612	8,493	8,799	9,009	9,736	10,385
Sermaye ve Rezerv Hareketleri														
Net Doğr. Yatırımlar	279	279	160	138	119	25	27	-46	-216	35	-656
Portföy Yatırımları	619	648	1,938	3,429	4,277	4,423	4,338	4,662	4,383	5,327	7,805
Net Uzun Vad. Serm. Har.	-175	-58	246	345	277	393	960	1,337	2,295	3,546	3,546
Net Kısa Vad. Serm. Har.	4,567	1,635	1,140	759	1,250	1,984	1,731	2,021	1,949	2,347	766
Net Hata ve Noksan	-3,540	814	962	1,899	643	871	714	-794	-296	-1,010	-2,302
Rezerv Hareketleri**	-3,615	-4,418	-4,365	-5,206	-4,182	-4,081	-2,818	-2,005	-1,918	-3,533	-2,022
MERKEZ BANKASI REZERVLERİ (milyar \$)	23.6	24.0	22.6	23.2	23.2	23.6	22.9	22.3	22.6	24.5	24.7
DIŞ BORÇ STOKU (milyar \$)	107.2	111.2	111.2	111.2	111.2	111.2	103.5	106.0	106.0	106.0	106.0

(*) İhracat(FOB)-İthalat(FOB), Baunt ticareti dabil

(**) Arıt İshret rezerv azalışını gösterir

(.) Yayımlanmamış veri

TABLO 1.3 ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (1999-2000)
KONSOLİDE BÜTÇE

	2000													
	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	
12 AYLIK KÜMÜLATİF (trilyon TL)														
Gelirler	16,243	16,840	18,107	18,973	19,996	21,931	23,459	24,553	25,710	26,985	28,032	30,177	30,177	30,177
Vergi Gelirleri	12,643	13,100	14,006	14,807	15,697	17,422	18,577	19,450	20,161	21,202	22,100	23,745	23,745	23,745
Vergi Dışı Gelirler	3,296	3,430	3,790	3,879	3,987	4,178	4,477	4,684	5,120	5,359	5,500	5,975	5,975	5,975
Harcamalar	24,103	25,995	27,399	28,018	29,730	32,166	33,952	36,444	38,375	39,212	39,863	42,816	42,816	42,816
Cari	7,787	8,113	8,478	9,148	9,376	9,641	9,906	10,335	10,714	11,098	11,490	11,848	11,848	11,848
Yatırım	1,324	1,352	1,386	1,540	1,539	1,547	1,539	1,630	1,716	1,741	1,877	1,987	1,987	1,987
Transferler	14,992	16,530	17,535	17,330	18,815	20,978	22,507	24,479	25,945	26,372	26,497	28,981	28,981	28,981
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	1,325	1,357	1,945	1,676	2,268	3,591	4,486	4,967	5,461	6,127	6,380	6,979	6,979	6,979
Bütçe Dengesi	-7,861	-9,155	-9,292	-9,044	-9,734	-10,235	-10,493	-11,891	-12,665	-12,227	-11,831	-12,639	-12,639	-12,639
Finansman	8,041	9,344	9,574	9,097	9,614	10,500	10,842	12,200	12,965	12,591	12,217	13,028	13,028	13,028
Dış Borçlanma (net)	-1,009	-584	-229	460	1,211	1,153	1,079	1,082	990	2,039	3,070	2,681	2,681	2,681
İç Borçlanma (net)	9,606	11,139	12,420	12,234	13,535	13,372	13,250	13,763	14,587	14,369	14,093	91,800	91,800	91,800
Kısa Vadeli Borçlanma (net)	-523	-912	-1,876	-2,493	-3,265	-2,745	-2,754	-2,523	-2,643	-2,855	-3,575	-2,118	-2,118	-2,118
Diğer	-32	-299	-740	-1,103	-1,867	-1,280	-749	-460	-307	-1,420	-1,829	-678	-678	-678
12 AYLIK KÜMÜLATİF (milyar \$)														
Gelirler	44.3	43.9	44.8	44.7	45.3	47.6	49.2	49.7	49.9	50.9	51.4	53.3	53.3	53.3
Vergi Gelirleri	34.3	34.1	34.5	34.8	35.5	37.7	39.0	39.4	39.1	40.0	40.5	41.9	41.9	41.9
Vergi Dışı Gelirler	9.1	9.0	9.4	9.1	9.0	9.1	9.4	9.5	10.0	10.2	10.1	10.6	10.6	10.6
Harcamalar	65.2	67.6	68.7	67.3	68.0	70.3	71.5	73.3	74.4	73.9	72.8	75.6	75.6	75.6
Cari	21.4	21.4	21.4	21.5	21.2	21.1	20.9	21.1	21.1	21.2	21.2	21.2	21.2	21.2
Yatırım	3.7	3.6	3.5	3.4	3.4	3.4	3.3	3.4	3.4	3.4	3.5	3.6	3.6	3.6
Transferler	40.2	42.7	43.8	42.3	43.4	45.8	47.2	48.8	49.9	49.4	48.1	50.9	50.9	50.9
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	3.5	3.3	4.1	3.7	5.0	7.3	8.9	9.7	10.1	11.1	11.4	13.4	13.4	13.4
Bütçe Dengesi	-20.9	-23.7	-23.9	-22.6	-22.7	-22.7	-22.3	-23.7	-24.5	-23.0	-21.4	-22.3	-22.3	-22.3
Finansman	21.4	24.2	24.5	22.8	22.7	23.3	23.0	24.3	25.0	23.6	22.1	22.9	22.9	22.9
Dış Borçlanma (net)	-2.8	-1.5	-0.8	0.7	2.2	2.1	1.8	1.7	1.6	3.6	5.4	4.8	4.8	4.8
İç Borçlanma (net)	25.2	28.4	31.0	30.5	31.4	29.8	28.2	27.9	28.5	27.5	26.2	23.3	23.3	23.3
Kısa Vadeli Borçlanma (net)	-0.7	-1.8	-4.3	-6.3	-7.2	-5.9	-5.4	-5.0	-4.9	-5.4	-6.8	-4.3	-4.3	-4.3
Diğer	-0.3	-0.9	-1.4	-2.1	-3.7	-2.7	-1.6	-1.0	-0.8	-2.8	-3.4	-1.7	-1.7	-1.7
İÇ BORÇ STOKU														
Katılyon TL	20.0	21.6	22.7	22.9	24.2	25.9	26.7	28.5	29.8	30.4	30.9	31.4	31.4	31.4
Milyar \$	44.2	46.4	45.7	43.5	44.4	46.0	45.9	47.9	48.4	49.4	49.3	48.1	48.1	48.1
İç Borç / M2Y	62.2	62.4	62.4	57.1	58.9	62.4	62.0	64.0	66.1	64.1	62.3	62.6	62.6	62.6

(..) Yayınlanmamış veri

**TABLO 1.4 ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (1999-2000)
PARASAL GELİŞMELER**

PARA ARZLARI (yıllık % değişim)	2000												
	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül
Dolaşımdaki Para	55.2	61.9	53.2	81.1	69.7	72.0	17.6	51.5	76.7	77.7	85.9	67.9	58.8
Vadesiz Mevduat	56.4	69.0	75.5	148.6	74.6	102.6	114.2	79.9	96.8	136.5	83.0	84.0	129.3
M1	55.8	65.7	64.6	115.9	72.6	88.6	63.4	67.9	87.9	109.1	84.2	76.42	83.8
Vadeli Mevduat	119.1	113.9	103.2	106.1	92.4	75.6	71.6	70.2	55.3	54.7	50.4	41.0	33.9
M2	103.5	102.2	94.9	108.1	88.0	78.2	69.7	69.6	62.0	65.4	57.2	48.3	41.8
Döviz Tevdiat Hesabı (TL)	78.0	87.4	100.1	104.5	110.3	111.4	109.6	97.3	103.8	99.1	91.5	88.2	80.1
M2Y	91.7	95.5	97.3	106.5	97.4	92.4	86.6	81.8	80.3	80.0	71.8	65.2	58.2
Resmi Mevduat	28.6	50.3	98.5	23.0	143.9	128.6	18.0	20.7	29.5	25.8	81.9	84.9	40.6
Merkez Bankası Diğer Mevduat	42.0	93.0	-9.7	-49.7	175.7	517.6	707.4	174.8	58.0	769.8	256.6	163.5	483.0
M3Y	89.0	94.4	95.5	100.4	98.8	96.2	87.8	81.3	78.1	81.6	74.3	66.9	60.5
M2Y (trilyon TL)	32,214	34,674	36,329	40,119	41,062	41,465	43,010	44,581	45,137	47,445	49,685	50,161	51,850
M2Y'nin Bileşimi (%)													
Dolaşımdaki Para	5.3	5.1	4.5	5.0	4.5	4.7	4.5	4.6	4.9	5.1	5.1	5.4	5.2
Vadesiz Mevduat	5.5	6.1	5.4	7.3	6.6	6.6	7.5	7.5	6.9	7.8	7.3	6.9	7.8
Vadeli Mevduat	46.2	45.4	44.6	44.0	44.0	41.6	40.2	40.1	38.6	39.1	40.2	39.3	38.4
Döviz Tevdiat Hesabı	43.1	43.4	45.5	43.7	44.9	46.9	47.7	47.8	49.5	48.0	47.4	48.4	48.6
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
KREDİ HACMİ (yıllık % değişim)	32.8	52.3	55.7	52.6	53.2	55.1	53.3	50.2	54.3	59.3	61.5	64.6	69.9
TCMB Dolaysız Kredileri	104.9	105.0	105.0	118.8	84.5	81.3	21.2	-17.4	-17.0	-99.0	-18.0	-17.4	-16.9
Mevduat Bankası Kredileri	30.5	50.7	54.2	51.0	53.2	53.9	52.2	49.3	53.4	60.2	61.1	64.6	69.2
Kalkunna ve Yatırım Bankası Kredileri	82.0	81.2	81.8	81.5	53.4	74.1	69.7	64.8	68.0	75.7	69.5	65.2	59.2
MB ANALİTİK BİLANÇO SEÇİLMİŞ KALEMLER (milyon \$)													
Net İç Varlıklar	-3,306	-3,392	-2,178	-1,670	-2,071	-2,334	-2,272	-2,125	-2,343	-2,640	-2,760	-2,289	-2,520
Net Dış Varlıklar	10,424	10,182	9,398	9,140	9,027	9,514	9,396	9,112	9,204	10,356	10,201	10,201	9,942
Net Kamu	-1,226	-1,637	-1,658	-1,662	-2,362	-3,171	-2,720	-2,614	-1,937	-3,660	-5,166	-2,716	-3,135
Açık Piyasa İşlemleri Borçları	-1,775	-2,313	-3,778	-4,572	-4,907	-3,556	-3,462	-3,568	-2,351	-3,949	-5,451	-3,495	-3,899
MB REZERVLERİ/(İÇ BORÇ STOĞU+M2Y, %)	20.5	19.9	19.0	19.4	19.4	19.7	19.1	18.2	18.6	19.4	19.2	19.1	..

Net Dış Varlıklar = Dış Varlıklar - (Dış Yükümlülükler + Bankalar Döviz Mevduatı)
 Net İç Varlıklar = Net Kamu + Bankalara Açılan Nakit Kredi + Net APİ + Diğer + Değerleme Hesabı
 Net Kamu = Kamuya Açılan Nakit Krediler - (Kamun Mevduatı+Döviz Olanak Tabip Olunan Mevduat)
 Rezervu Para = Net Dış Varlıklar + Net İç Varlıklar

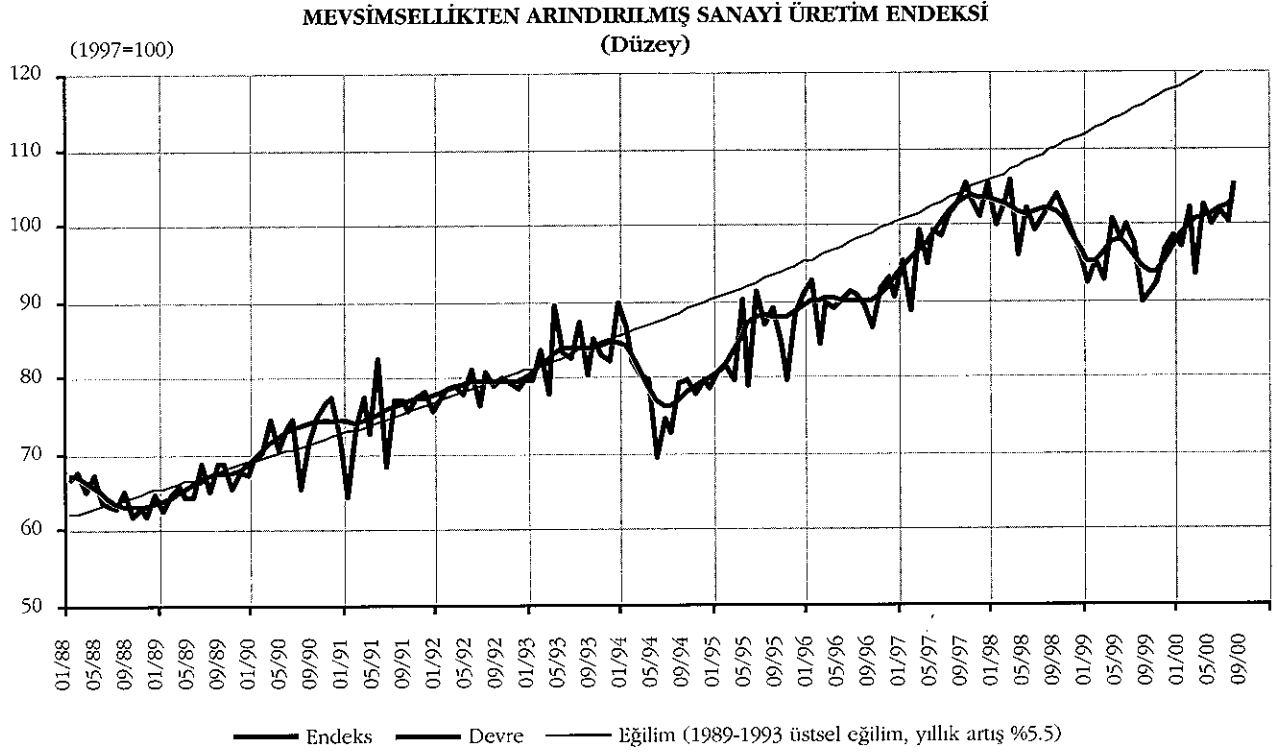
TABLO 2 GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILA (1987 fiyatlarıyla, TL)

Harcama Gruplarına Göre

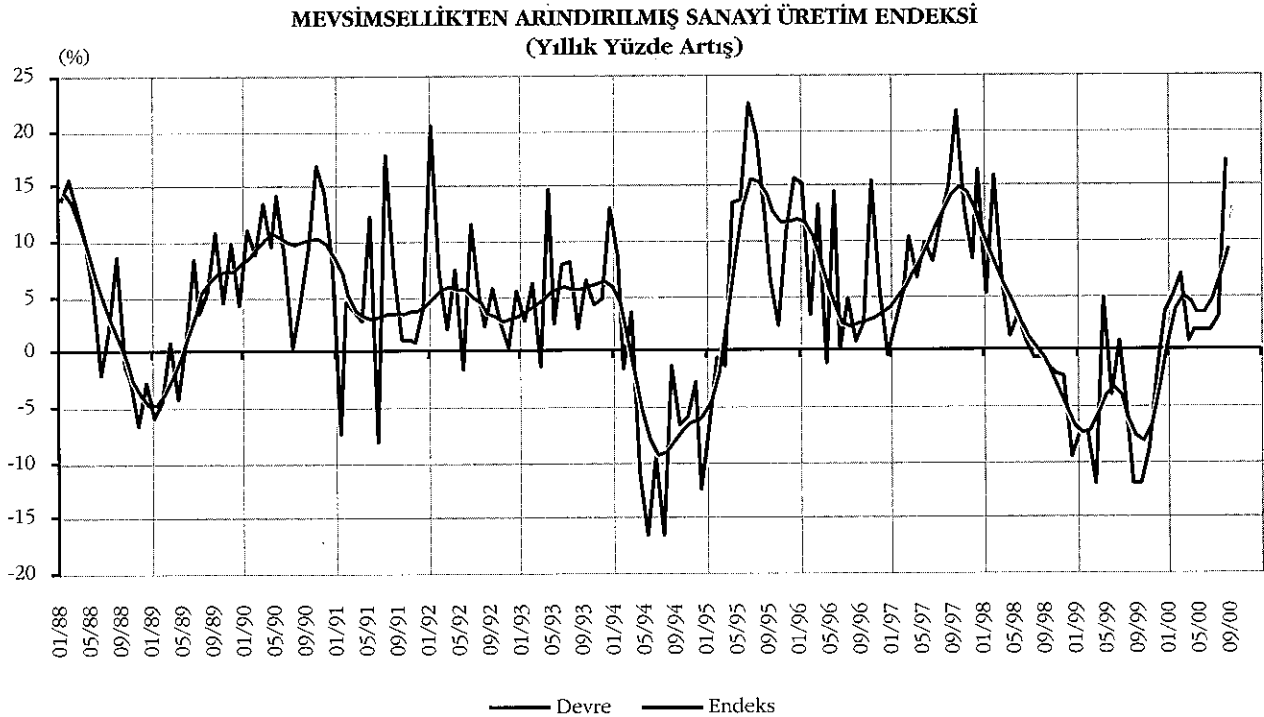
Sektörler İtibariyle

	Yıllık % Artış		Dönemler İtibariyle Yıllık % Artış				Dönemler İtibariyle Yıllık % Artış				% Pay													
	1998	1999	1999-1	1999-2	1999-3	1999-4	2000-1	2000-2	1999-1	1999-2		1999-3	1999-4	2000-1	2000-2									
Özel Nihai Tüketim Harc.	0.6	-3.1	68.4	-6.8	-0.9	-2.9	-1.9	4.6	7.0	Tarım	1999	13.8	1999-1	-5.0	1999-2	-4.7	1999-3	-3.2	1999-4	-8.3	2000-1	0.4	2000-2	2.3
Gıda- içki	-11.2	13.3	24.5	-4.3	3.7	1.5	115.6	3.6	5.3	Çiftçilik ve Hayvancılık	1999	12.8	1999-1	-3.1	1999-2	-5.8	1999-3	-3.6	1999-4	-8.2	2000-1	1.3	2000-2	1.7
Dayanıklı Tüketim Malları	-0.8	-0.3	11.2	-7.4	6.0	-7.7	9.0	21.8	29.9	Ormançılık	1999	0.6	1999-1	-16.1	1999-2	4.3	1999-3	11.3	1999-4	-10.9	2000-1	-1.3	2000-2	8.2
Yarı Dayanıklı Tüketim Malları	0.3	-8.2	10.8	-14.6	-8.1	-4.1	-4.5	-1.7	-1.1	Bahçecilik	1999	0.3	1999-1	4.8	1999-2	5.9	1999-3	8.9	1999-4	-6.5	2000-1	-3.4	2000-2	4.3
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme	4.9	-5.2	9.7	-1.9	-0.5	-2.1	-14.5	-3.7	-5.9	Sanayi	1999	28.5	1999-1	-9.8	1999-2	0.8	1999-3	-8.3	1999-4	-2.6	2000-1	2.8	2000-2	4.0
Hizmetler	-0.8	-11.8	6.6	-13.2	-15.1	-13.7	-4.5	9.0	15.0	Madencilik ve Taş Oc.	1999	1.5	1999-1	-20.5	1999-2	5.3	1999-3	-7.4	1999-4	-6.3	2000-1	0.3	2000-2	-1.1
Konut Sahipliği	2.1	1.1	5.6	2.0	2.1	1.0	408	-1.0	-1.0	İmalat Sanayi	1999	23.8	1999-1	-10.8	1999-2	0.3	1999-3	-9.1	1999-4	-3.0	2000-1	2.5	2000-2	3.8
Devletin Nihai Tüketim Harc.	7.8	6.5	8.7	10.4	2.1	9.1	5.7	0.3	12.3	Elektrik, gaz, su	1999	3.2	1999-1	2.4	1999-2	2.9	1999-3	-1.8	1999-4	2.0	2000-1	6.0	2000-2	8.0
Maş-Ücret	5.9	2.7	4.4	7.8	0.7	0.8	2.0	2.2	2.1	İnşaat Sanayi	1999	5.1	1999-1	-10.5	1999-2	-11.5	1999-3	-13.4	1999-4	-15.2	2000-1	-2.5	2000-2	1.3
Mal ve Hizmet Alımı	10.0	10.6	4.3	16.6	4.1	19.6	7.9	-4.1	25.3	Ticaret	1999	21.2	1999-1	-13.2	1999-2	-4.1	1999-3	-9.3	1999-4	-0.7	2000-1	10.1	2000-2	10.6
Gayri Safi Sabit Sermaye Olş.	-3.9	-16.0	25.6	-19.5	-16.2	-14.3	-14.6	10.6	19.8	Toplantı Eşya ve Perakende Tic.	1999	18.2	1999-1	-12.9	1999-2	-1.4	1999-3	-8.1	1999-4	0.0	2000-1	10.0	2000-2	9.5
Kamu Sektörü	13.9	-4.1	6.8	-1.5	21.0	-7.8	-13.7	3.0	24.4	Otel Lokanta Hizm.	1999	3.0	1999-1	-14.8	1999-2	-18.4	1999-3	-15.6	1999-4	-4.7	2000-1	10.6	2000-2	17.8
Makine Teçhizat	19.1	11.2	2.3	6.0	105.4	5.6	-13.1	37.6	43.5	Ulaştırma ve Haberleşme	1999	13.1	1999-1	-7.5	1999-2	1.1	1999-3	-2.4	1999-4	-7.4	2000-1	5.7	2000-2	3.4
Bina İnşaatı	25.0	-1.6	1.7	-6.5	3.4	-9.1	2.7	4.9	6.7	Mali Kuruluşlar	1999	2.6	1999-1	7.8	1999-2	7.5	1999-3	2.5	1999-4	3.8	2000-1	0.8	2000-2	3.1
Bina Dışı İnşaat	6.3	-15.0	2.8	-3.3	-7.5	-15.1	-22.1	-19.0	15.2	Konut Sahipliği	1999	5.1	1999-1	2.0	1999-2	2.1	1999-3	1.0	1999-4	-0.8	2000-1	-1.0	2000-2	-1.1
Özel Sektör	-8.3	-19.6	18.8	-22.0	-24.1	-16.2	-15.3	11.9	18.3	Serbest Meslek ve Hizm.	1999	2.3	1999-1	-8.5	1999-2	-0.8	1999-3	-5.8	1999-4	-4.2	2000-1	4.0	2000-2	4.4
Makine Teçhizat	-12.3	-26.4	10.2	-29.2	-33.2	-21.7	-18.5	22.9	38.2	(-)Zafı Banka Hizm.	1999	2.1	1999-1	7.6	1999-2	7.3	1999-3	5.2	1999-4	4.5	2000-1	2.9	2000-2	0.8
Bina İnşaatı	-1.8	-9.8	8.6	-9.4	-8.9	-10.2	-10.5	-3.1	-6.0	Sektörler Toplamı	1999	89.4	1999-1	-9.1	1999-2	-1.7	1999-3	-6.3	1999-4	-4.4	2000-1	4.2	2000-2	5.0
Stok Değişimleri	-	-	1.8	-	-	-	-	-	-	Devlet Hizm.	1999	4.4	1999-1	7.8	1999-2	0.7	1999-3	0.8	1999-4	2.0	2000-1	2.2	2000-2	2.1
Mal ve Hizmet İhracatı	12.0	-7.0	29.7	-8.1	-10.2	-10.6	1.2	7.4	16.1	Kar Amacı Olm. Hizmet Kur.	1999	0.4	1999-1	1.9	1999-2	0.8	1999-3	2.3	1999-4	5.0	2000-1	0.7	2000-2	-0.4
Mal ve Hizmet İthalatı	2.3	-3.7	34.2	-16.6	-0.9	-2.1	5.2	25.0	14.5	Toplam	1999	94.2	1999-1	-8.2	1999-2	-1.6	1999-3	-6.1	1999-4	-4.1	2000-1	4.1	2000-2	4.8
G.S.Y.İ.H (Talep)	3.2	-5.1	100.0	-9.0	-2.2	-5.9	-3.3	5.1	5.3	İthalat Vergisi	1999	4.6	1999-1	-21.6	1999-2	-4.7	1999-3	-6.0	1999-4	12.8	2000-1	32.5	2000-2	26.3
G.S.Y.İ.H (Arz)	3.1	-5.0	-	-9.1	-1.7	-6.0	-3.4	5.6	5.8	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	1999	98.7	1999-1	-9.1	1999-2	-1.7	1999-3	-6.0	1999-4	-3.4	2000-1	5.6	2000-2	5.8

GRAFİK 1

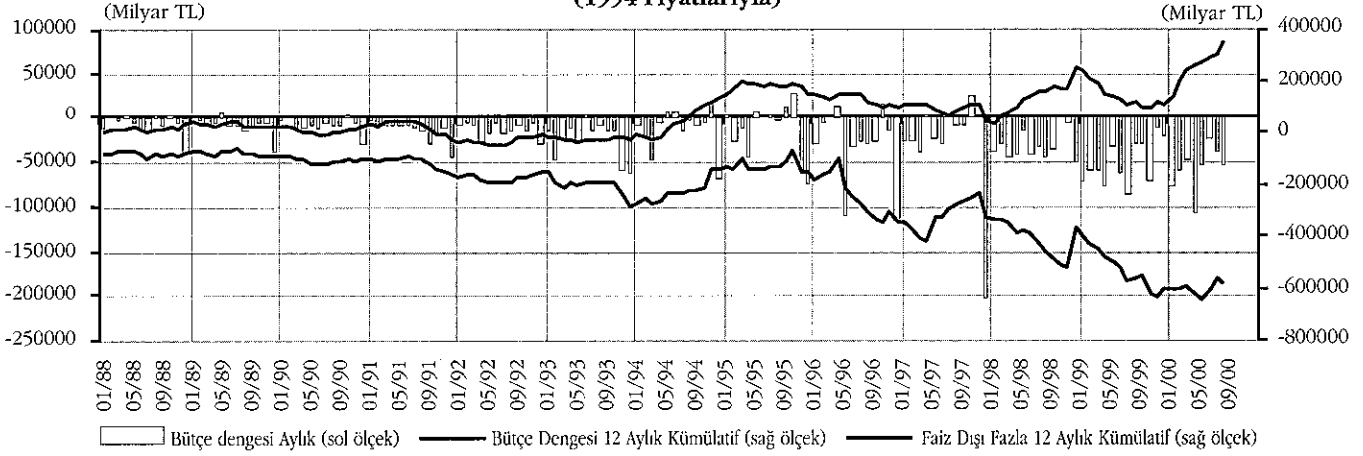

GRAFİK 2

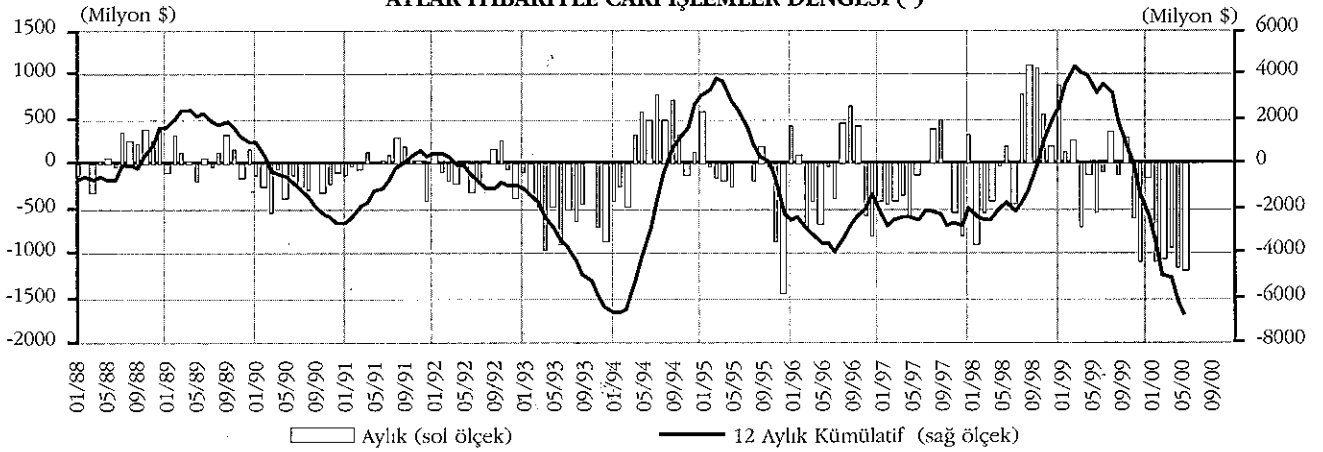
GRAFİK 3

AYLAR İTİBARIYLA KONSOLİDE BÜTÇE
(1994 Fiyatlarıyla)

GRAFİK 4

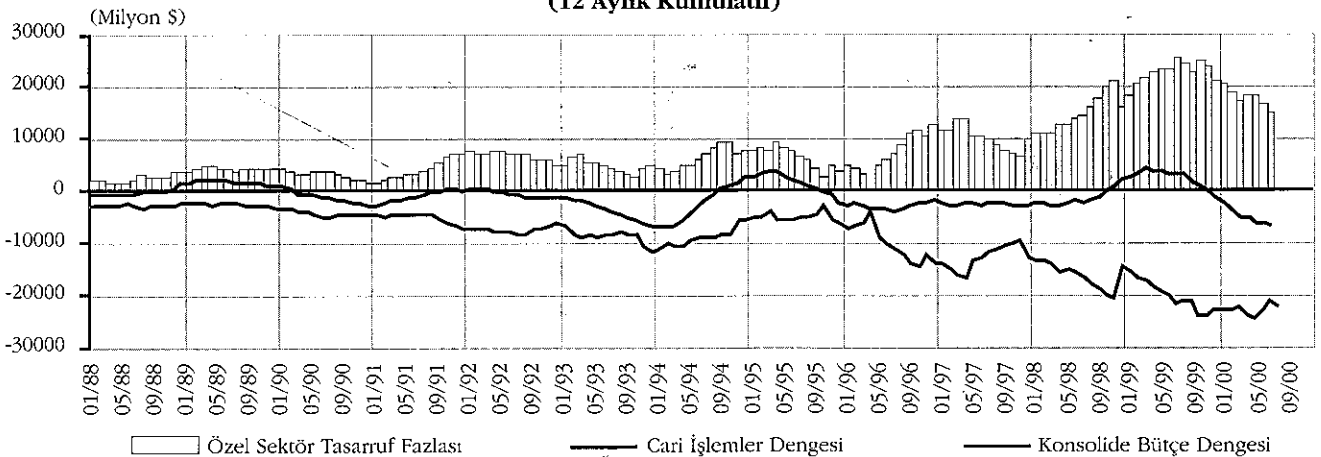
AYLAR İTİBARIYLA CARİ İŞLEMLER DENGESİ (*)

(*) 1/96 döneminden itibaren havul ticareti dahil aylık rakamlar kullanılmaktadır.

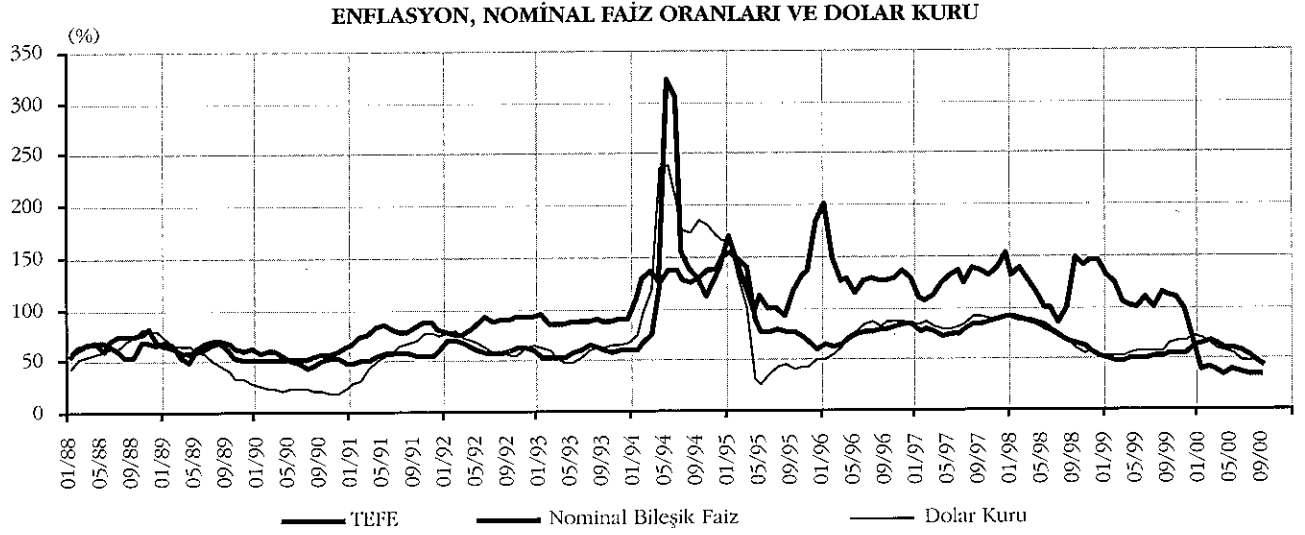
GRAFİK 5

YATIRIM - TASARRUF DENGESİ (*)
(12 Aylık Kümülatif)

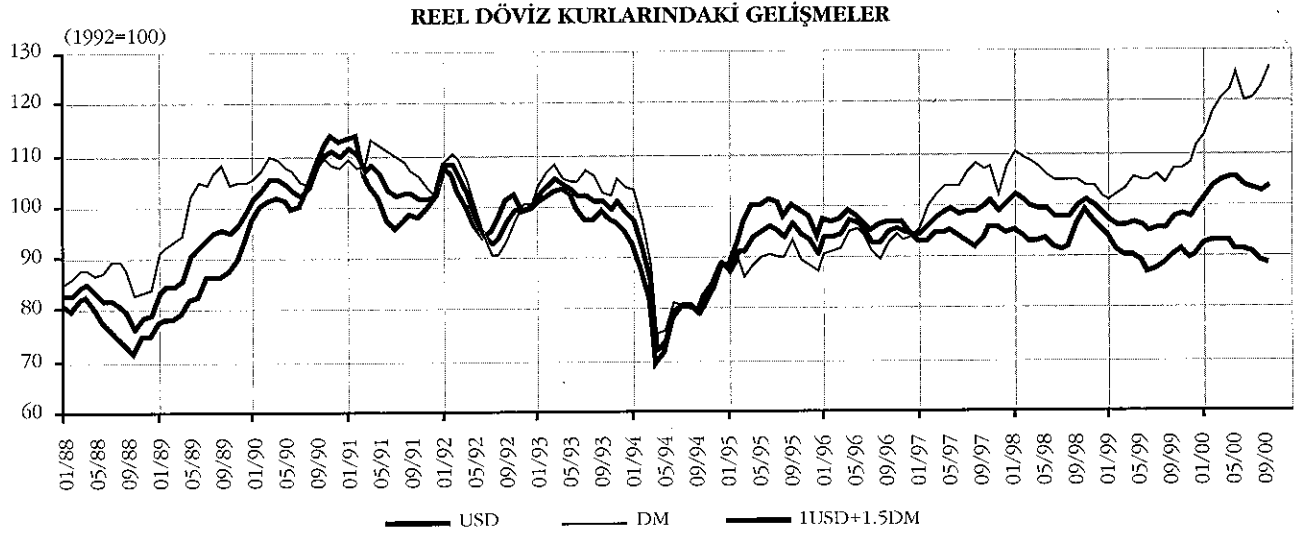

(*) Toplam Kamu Kesimi Tasarruf Açığı verisinin aylık olarak izlenememesi nedeniyle, Konsolide Bütçe Açığı gösterge olarak kullanılmıştır. Özel Sektör Net Tasarruf göstergesi ise Konsolide Bütçe Açığı ve Cari İşlemler Dengesi verilerinin cebirsel toplamı olarak besaplanmıştır. Cari İşlemler Dengesi serisindeki kırılma, 1/96 döneminden itibaren havul ticareti dahil aylık rakamların kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

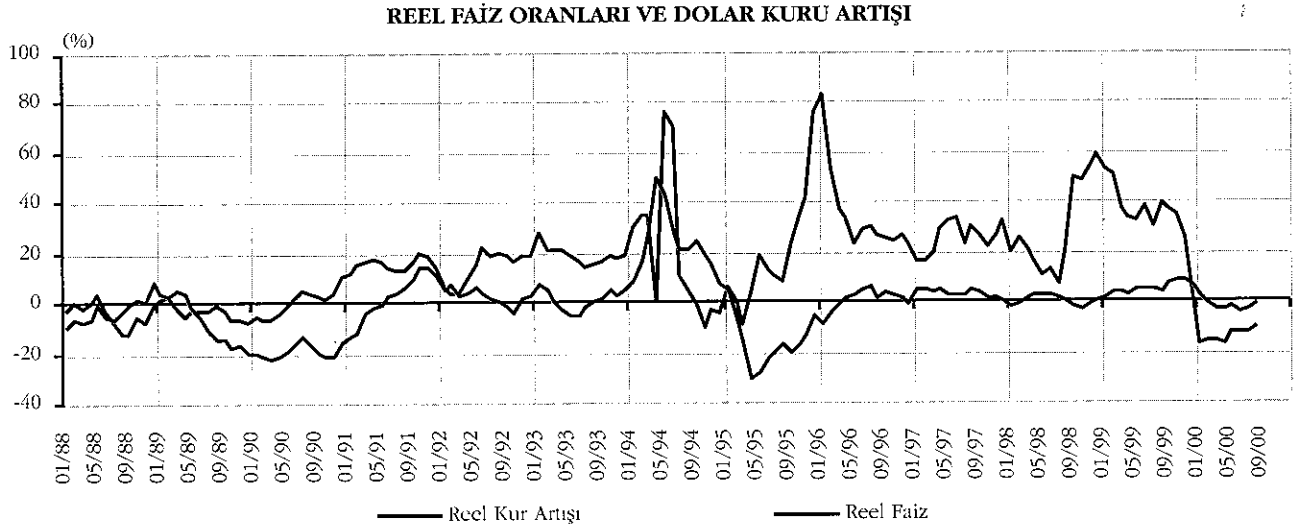
GRAFİK 6

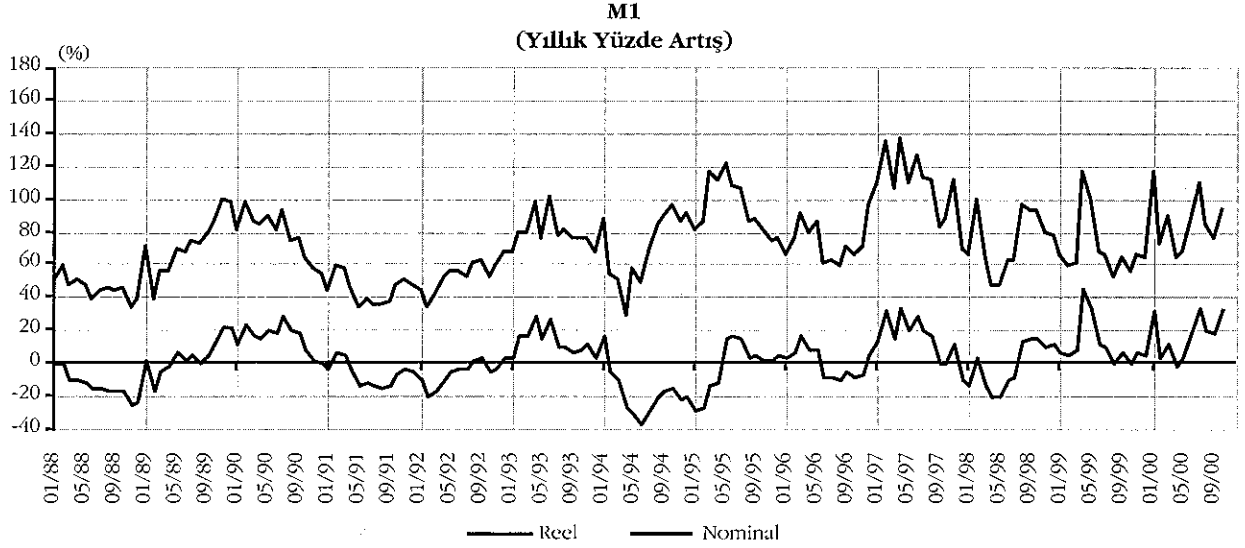
GRAFİK 7

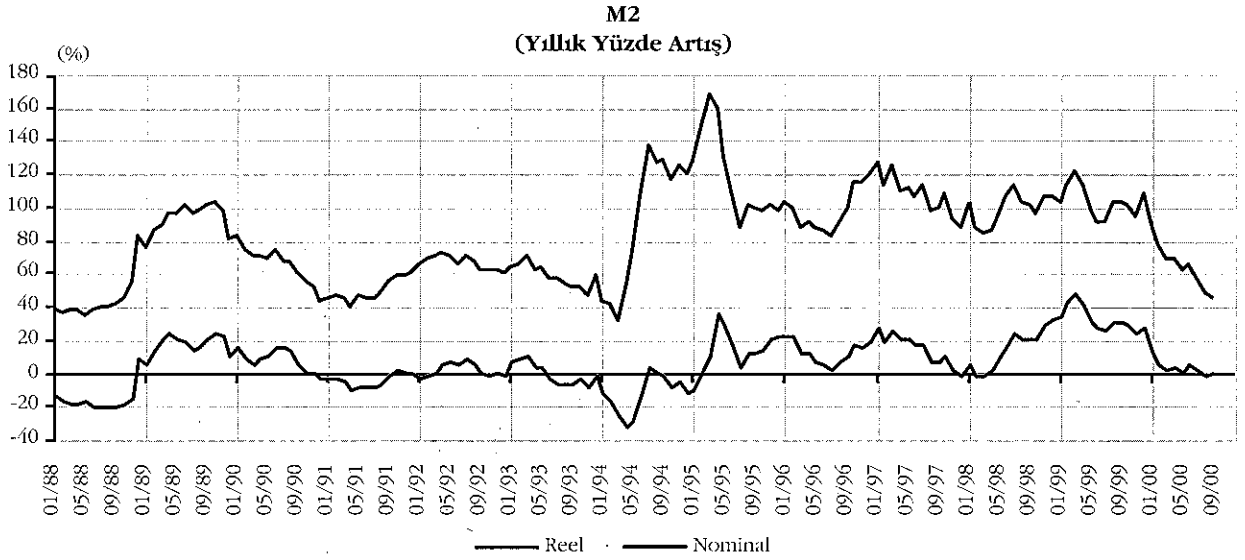
GRAFİK 8

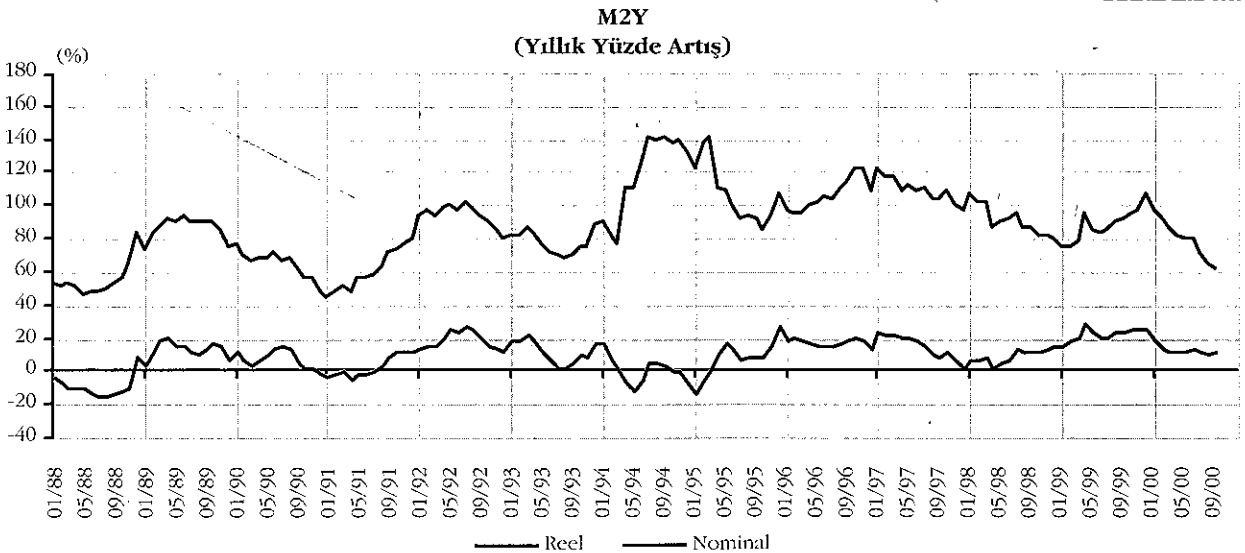
GRAFİK 9

GRAFİK 10

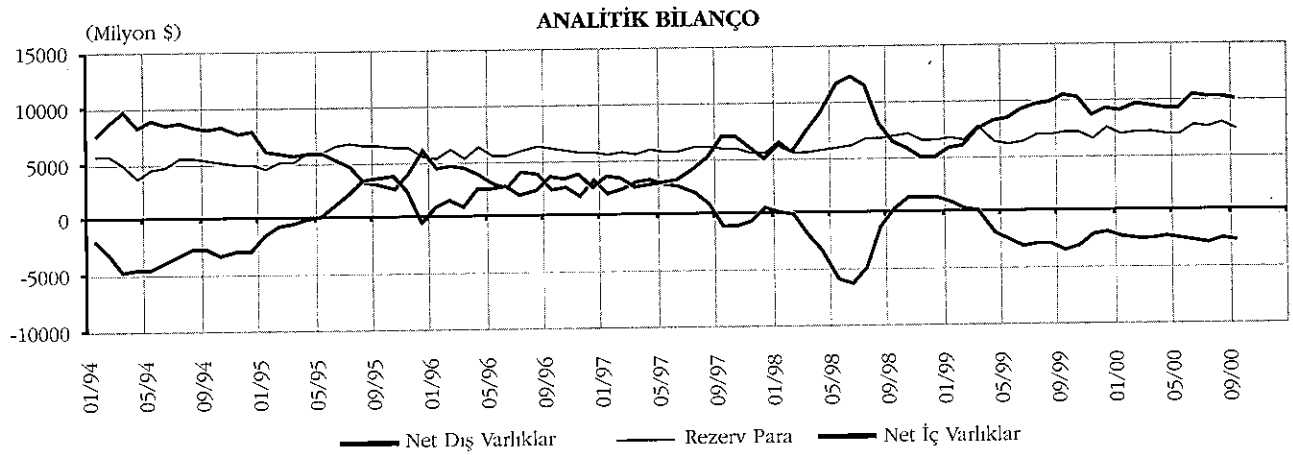
GRAFİK 11

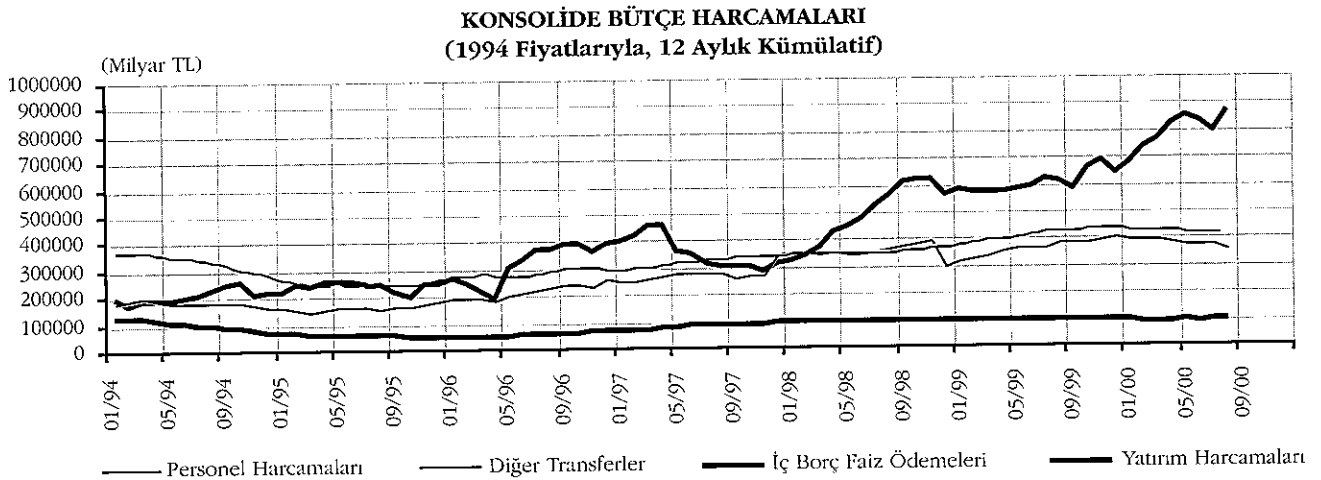
GRAFİK 12

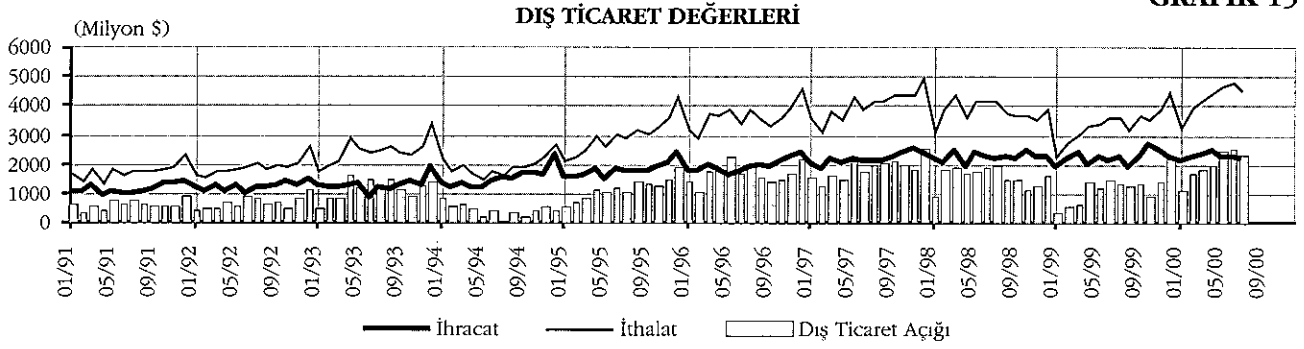
GRAFİK 13

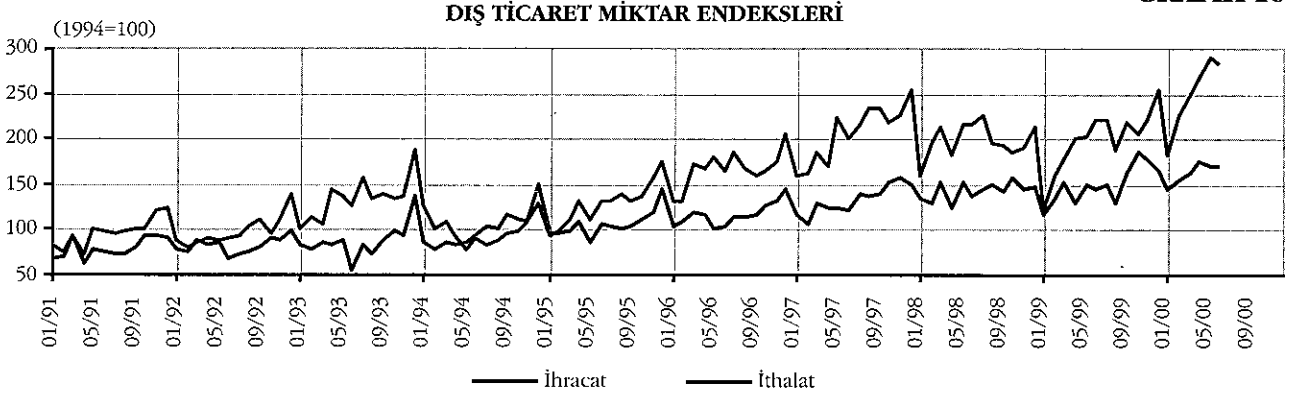
GRAFİK 14

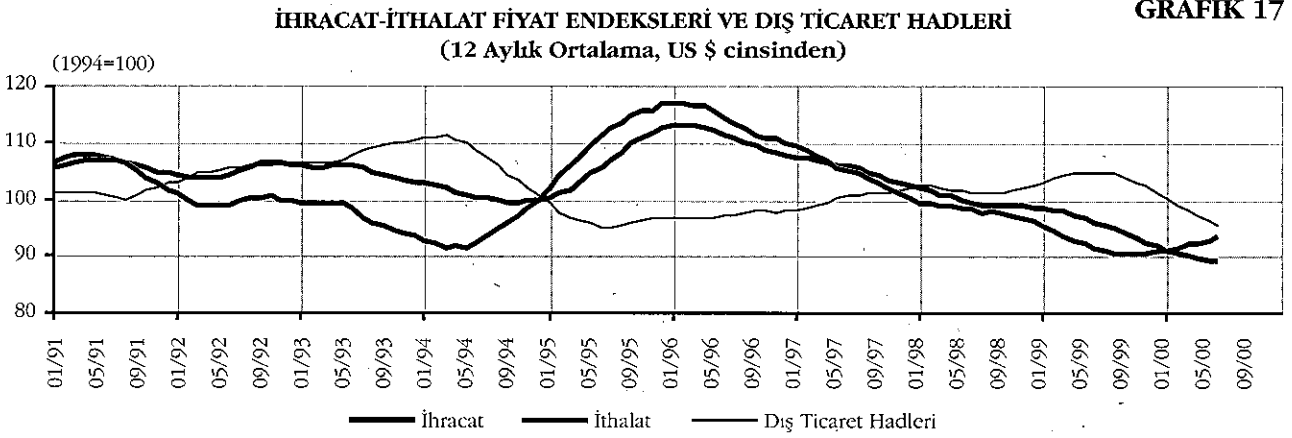
GRAFİK 15

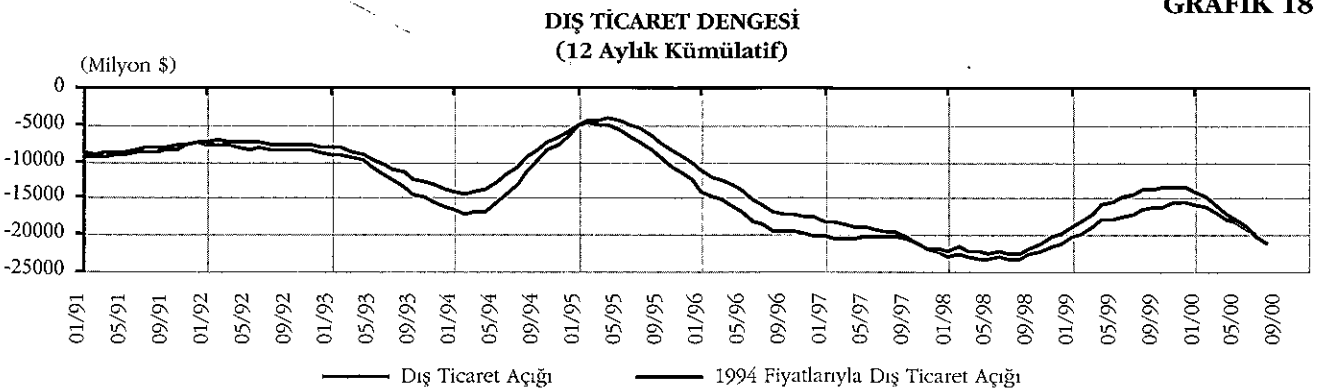
GRAFİK 16

GRAFİK 17

GRAFİK 18

TÜSİAD MAKROEKONOMİK SENARYO

Ekim 2000

	1999				2000				2001				Hükümet Programı			
	I. Çeyrek	II. Çeyrek	III. Çeyrek	IV. Çeyrek	Yıllık	I. Çeyrek	II. Çeyrek	III. Çeyrek	IV. Çeyrek	Yıllık	I. Çeyrek	II. Çeyrek		III. Çeyrek	IV. Çeyrek	Yıllık
Gelir (GSMH)(sabıt fiyatlarla)*	-8.7	-3.2	-7.4	-6.1	-6.4	4.2	4.4	8.1	7.6	6.3	5.1	5.3	4.1	4.4	4.7	4.5
Enflasyon (TEFE)*	48.8	50.1	53.6	58.2	53.1	66.6	59.1	48.3	36.9	51.2	25.4	20.0	19.4	17.0	20.3	15.2
Rezerv Para*	84.1	66.2	64.1	71.7	70.7	76.6	75.1	69.4	48.7	65.9	33.6	28.5	14.0	17.8	22.8	-
Konsolide Bütçe Geliri (tril TL)	2.994	4.519	5.092	6.367	18.973	7.480	8.046	8.410	9.094	33.029	9.278	9.864	10.071	11.904	41.117	43.127
Konsolide Bütçe Gideri (tril TL)	5.447	7.021	7.331	8.216	28.014	11.381	12.281	11.002	11.483	46.147	10.085	11.083	12.383	14.459	48.010	48.360
Konsolide Bütçe Dengesi (tril TL)	-2.452	-2.501	-2.239	-1.849	-9.041	-3.901	-4.235	-2.592	-2.390	-13.118	-806	-1.220	-2.313	-2.555	-6.894	-5.233
Faiz Harcamaları (tril TL)	2.344	3.054	2.803	2.321	10.721	6.602	6.428	4.192	2.778	20.000	3.978	3.746	3.854	4.668	16.245	16.680
Konsolide Bütçe Dengesi (milyar \$)	-7.2	-6.3	-5.1	-3.7	-22.4	-6.9	-7.0	-4.0	-3.5	-21.4	-1.1	-1.7	-3.0	-3.2	-9.0	-7.3
Faiz Dışı Bütçe Dengesi (GSMH'ya oranı, %)					2.1					5.7					6.2	7.5
Kons.Büt.Dengesi(GSMH'ya oranı, %)					-11.6					-10.9					-4.6	-3.4
Nominal Döviz Kuru (TL/\$)	340.696	395.326	437.887	496.351	417.565	562.840	609.022	645.348	686.456	625.916	713.097	733.236	760.218	798.105	751.164	714.000
Nominal Döviz Kuru*	55.3	56.5	61.0	69.5	61.1	65.2	54.1	47.4	38.3	49.9	26.7	20.4	17.8	16.3	20.0	14.5
Reel Döviz Kuru (1992=100)	88.7	88.7	90.3	92.5	89.8	91.6	89.2	89.4	91.6	90.7	95.8	94.4	91.8	91.7	90.8	93.3
Reel Döviz Kuru*	-4.2	-4.1	-4.6	-6.7	-4.9	0.9	3.3	0.6	-1.0	0.9	-1.0	-0.3	1.4	0.6	0.2	2.9
Nominal Faiz (bileşik %)*	119.7	103.3	107.9	102.5	108.3	39.4	38.0	33.5	37.7	37.2	33.5	28.0	24.2	21.5	26.8	-
Reel Faiz (bileşik %)	47.6	35.4	35.4	28.0	36.6	-16.3	-13.3	-10.0	0.6	-9.7	6.5	6.6	4.0	3.9	5.2	-
İthalat (milyar \$)	8.1	10.3	10.4	11.8	40.7	11.3	14.0	13.1	12.9	51.3	13.1	13.4	13.2	13.0	52.8	54.5
İhracat (milyar \$)	6.5	6.3	6.5	7.3	26.6	6.6	6.9	6.9	7.5	28.0	6.8	7.1	7.7	8.9	30.7	31
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-1.6	-4.0	-4.0	-4.5	-14.1	-4.7	-7.0	-6.2	-5.5	-23.3	-6.3	-6.3	-5.5	-4.1	-22.1	-23.5

İhtik rakamlar TÜSİAD tabanlıdır.
(*) Bir önceki yılın aynı dönemine göre yıllık yüzde değişimi gösterir.

YÖNETİM

TÜSİAD: Meşrutiyet Caddesi 74, Tepebaşı 80050, İSTANBUL, Tel:(0212) 249 54 48 - 249 07 23 Fax: (0212) 249 13 50
TÜSİAD Adına Sahibi: Erkut Yücaoğlu Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Müdür: Ümit İzmen
Yayın Kurulu: Erkut Yücaoğlu, Korkmaz Ilkoru, Haluk Tükel, Ümit İzmen, Ede Alidedeoğlu, Esin Çakan, Türker Hamzaoğlu
Yapım: Lebil Yalçın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.

TÜSİAD KONJONKTÜR'ün 25. sayısı Ekim ayı itibarıyla bitiren son rakamlarına ve tabanlılarına dayanılarak hazırlanmıştır.
Tüm hakları saklıdır. © TÜSİAD 2000
Yayın No, TÜSİAD-1/2000-07-286

